

УДК 811.111:801.8:81'367

О. В. Ткаченко,
аспірант

(Інститут іноземної філології Херсонського державного університету)

**СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕАЛІЙ У ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОГРАМНИХ
ЗАЯВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ТА БРИТАНСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ ТРАДИЦІЙ**

У статті розглянуто лінгвокультурну специфіку функціонування реалій у текстах політичних програмних заяв з огляду на їхню роль у формуванні текст-типологічних ознак аналізованого типу тексту. Матеріалом дослідження слугував цикл текстів політичних програмних заяв Дж. Буша, Т. Блера й Ч. Кеннеді.

Становлення антропоцентричної парадигми в мовознавстві зумовило формування нових галузей дослідження мови з урахуванням людського фактору – лінгвокультурології, когнітивної та прагматичної лінгвістики, етнолінгвістики. Вивчення впливу лінгвокультурологічних і етноспецифічних характеристик людини на продукування й функціонування дискурсів є одним із найперспективніших напрямів лінгвокультурологічних досліджень.

Об'єктом нашого дослідження є політична програмна заява (далі – ППЗ), як один з найбільш прагматичних типів текстів політичного дискурсу. Характерною особливістю функціонування ППЗ постає можливість її реалізації лише в межах виборчої кампанії, що диктує політику необхідності залучення максимально прагматичних мовних засобів для привернення виборців на свій бік.

За влучним зауваженням В. В. Демецької, успіх політичної аргументації великою мірою залежить від того, чи вдалося політику заторкнути не лише розум, а й почуття виборців [1: 107]. До одних із найпотужніших мовних одиниць впливу на почуття аудиторії зараховують реалії, що за визначенням Р. П. Зорівчак, "...відображають життєву конкретику..., культуру, цивілізацію" і "належать до найбільш національно-маркованих шарів словникового складу" [2: 60]. Логічно припустити, що використання політиком як національних, так і локальних реалій, надає текстові ППЗ співзвучності інтересам виборців і створює враження поінформованості політика про "реалії" життя аудиторії в тому місці, де реалізується ППЗ.

Дослідження функціонування реалій проводилось ученими-перекладознавцями Р. П. Зорівчак, С. Влаховим і С. Флоріним здебільшого на матеріалі художньої літератури. Щодо вивчення реалій у прагматичних типах текстів політичного дискурсу, а саме в ППЗ, на сьогодні ми змушені констатувати недостатню розробленість зазначеного аспекту, що й визначає **актуальність** нашого дослідження.

Метою статті є виявлення специфіки функціонування реалій у текстах ППЗ.

Матеріалом дослідження слугував цикл текстів ППЗ президента США Дж. Буша, колишнього прем'єр-міністра Великобританії Т. Блера й Ч. Кеннеді – лідера ліберально-демократичної партії Великобританії.

На підґрунті зіставлення відомих визначень реалій, пропонуємо такі критерії їх виокремлення в текстах ППЗ:

- за формою реалії можуть бути представлені словами й словосполученнями (С. Влахов, С. Флорін) / моно- й полілексемними одиницями (Р. П. Зорівчак);
- у плані змісту реалії характеризуються наявністю етнокультурної інформації й називають об'єкти, типові для життя, побуту й культури одного народу й чужі для іншого [2: 58; 3: 47].

Доцільним убачається й використання в нашому дослідженні предметної класифікації реалій, запропонованої в роботі С. Влахова й С. Флоріна, що відзначається наявністю таких складових:

1. Географічні реалії;
2. Етнографічні реалії:
 - побут;
 - праця;
 - мистецтво й культура;
 - етнічні об'єкти;
 - міри й гроші.
3. Суспільно-політичні реалії:
 - адміністративно-територіальний устрій;
 - органи й носії влади;

- суспільно-політичне життя;
- військові реалії [3: 51-56].

З огляду на домінування в ППЗ прагматичної функції вважаємо доцільним вивчати функціонування реалій на сильних позиціях тексту, до яких згідно з положенням В. А. Кухаренко, відносяться початок і кінець оповіді [4: 120-132], оскільки "відомості, отримані на початку значною мірою визначають і планування наступних етапів та їх успіх. ... кінець теж програмується початком" [4: 120].

Ініціальна позиція текстів ППЗ американської культури (США) позначена функціонуванням топонімів, які "локалізують" місце проголошення ППЗ: *"The sun is shining on Ohio. I'm thrilled to be here. I am the first sitting President ever to come to this fine city. The rest of them missed a great place"* [5]. Згадування назви штату й використання позитивно забарвлених прикметників (аксіологем) для його характеристики спрямовані на реалізацію фатичної функції й налаштовують аудиторію на позитивне сприймання ППЗ. У подальшому в ініціальній позиції простежується перевага суспільно-політичних реалій, які називають органи й носіїв влади: *"I'm so honored to be standing up here with Chuck Canterbury to receive the endorsement of the Fraternal Order of the Police. It means a lot to get the endorsement from those who serve our country on a daily basis to make it safe"* [5]. Серед носіїв влади згадуються конгресмени, сенатори й інші суспільно-політичні діячі, які підтримують політика: *"I want to thank Congressman Ralph Regula for being with us today, too. Thank you, Chairman. I'm glad you're here. Lieutenant Governor Jennette Bradley is with us. Today is her birthday. Yes. What a great way to celebrate your birthday. I want to thank the Mayor, Don Robart, who is here"* [5]. Перелік державних діячів, що мають відношення як до центральної влади, так і до місцевої, демонструє схвалення й підтримку президента з боку адміністрації штату, знайомої з проблемами й потребами аудиторії. Маргінальний характер в ініціальній позиції має вживання реалій, що належать до суспільно-політичного життя, як-то назви популярних телевізійних програм: *"Laura sends her very best. Last time I saw her I was watching the Jay Leno rerun this morning"* [6]. Подібне використання реалій створює враження, що президент і його родина ведуть звичайний, нічим не примітний спосіб життя, як і пересічні американці.

Ініціальна позиція текстів ППЗ британської традиції відзначається маргінальним характером актуалізації реалій, що зумовлено її обмеженням обсягом. Основний блок інформації подається в медіальній позиції, де домінантно представлені реалії з галузі суспільно-політичного життя, що вводять у ППЗ ті політичні партії, які беруть участь у боротьбі за владу: *"Four years ago, you gave us, New Labour, a majority larger than I, or anyone else, believed you would"* [7]. Представлення своєї партії неодмінно передбачає формулювання основних положень програми, де також знаходять відображення реалії з галузі суспільно-політичного життя: *"An end to the unfair Council Tax – we want a fair system of local tax based on income not on property prices"* [8]. Окрім реалій, що називають державні проекти в галузі оподаткування, частотно представлені реалії, пов'язані з проектами в галузі охорони здоров'я: *"In the NHS, waiting lists are lower, new hospitals are being built, there are 17,000 more nurses. Visit many A & E departments or use NHS Direct and you can see change. But we still have much further to go, if we are to see the NHS rebuilt according to its founding principle of quality health care available on the basis of need, not ability to pay"* [7]. Характерною особливістю текстів ППЗ британської традиції є запозичення "чужих" суспільно-політичних реалій: *"The New Deal has shown that governments can make a difference in the fight against unemployment. Our programme of welfare reform has led to benefit bills falling in real terms for the first time in decades. At the same time, the minimum wage has lifted the pay of hundreds of thousands"* [7]. Використання "чужої реалії" в наведеному прикладі дозволяє зіставити реформи уряду з відомою програмою Ф. Рузвельта як однаково масштабні й успішні проекти.

Наприкінці медіальної позиції британські політики звертаються до суспільно-політичних реалій, емблемують партію-опонента, акцентуючи при цьому низькі шанси супротивника на перемогу: *"On each and every one of these issues, the Conservatives have lined up with Labour or flip-flopped on the issue under dispute. The Conservatives just can't offer credibly the fresh alternative that the country is looking for. They are a party of the past, not the future. That is why there are no limits to our ambition and there are no no-go areas for the Liberal Democrats. We will take seats from both Labour and Conservative in each and every region and nation of the country"* [8].

У медіальній позиції текстів ППЗ американської культури президент розпочинає виклад основних положень своєї програми, що пояснює частотну актуалізацію реалій, приналежних до суспільно-політичного життя. До зони домінуючих належать реалії, що називають державні програми соціальної спрямованості, як-то Medicare, Social Security. Президент змальовує теперішній стан справ

у цих галузях і підкреслює, що соціальна захищеність громадян буде його пріоритетом у разі переобрання: "We have modernized **Medicare** so our seniors will get a prescription drug coverage in 2006", "We'll improve **Social Security**. Listen, if you're -- I remember the 2000 campaign here in Wisconsin. You might remember it, too. They said if old George W. gets elected, he's going to take away your Social Security check. You remember those ads? Well, you got your check, didn't you. And you're going to get it again" [6]. Окрім демонстрації відповідального ставлення до соціальних програм, президент наголошує, що розуміє наскільки вони важливі для пересічних американців. На підтвердження цього Дж. Буш використовує реалію *baby boomer*: "So here's my message to our seniors: Don't worry about what they tell you in the campaign, **the Social Security** obligation will be fulfilled. And for us **baby boomers**, there's enough money in the system to take care of us. But because there's a lot of baby boomers getting ready to retire, we need to worry about our children and our grandchildren when it comes to **Social Security**" [5]. Крім соціальних програм, вагоме місце в ППЗ Дж. Буша посідають реалії, що називають освітні програми: "See, by raising the performance in our high schools and by expanding **Pell grants** for low- and middle-income families, more Americans will start their career with a college diploma" [5].

Функціонування реалій з галузі суспільно-політичного життя зумовлено згадуванням політичного суперника: "The **Senator** and I have very different views on health care. I've got a specific plan to help Americans find health care that's available and affordable... Under his health plan, 8 million Americans would lose the private insurance they get at work, and most would end up on a government program" [7]. Президент підкреслює, що сенатор Керрі, обіймаючи високу посаду, на відміну від президента не піклується про добробут народу, що дозволяє згодом вважати Джона Керрі бюрократом, який перешкоджає реалізації необхідних народу програм і реформ: "I made my choice: I'm standing with the docs and patients; I'm for medical liability reform now. In all we do, we'll make sure the medical decisions are made by doctors and patients, not by bureaucrats in Washington, D.C." [5].

Фінальна позиція текстів ППЗ американської та британської культур відзначається маргінальним характером функціонування реалій, оскільки реалії, що називають програми й проекти (які викликають значну зацікавленість виборців) були широко представлені в медіальній позиції.

Проведений аналіз функціонування реалій у текстах ППЗ американської і британської лінгвокультурних традицій дозволив нам дійти наступних висновків:

- Ініціальна позиція текстів ППЗ американської культури характеризується різноманітністю реалій, що локалізують ППЗ у просторі, а також реалій з галузі суспільно-політичного життя. На відміну від американської культури в текстах британських ППЗ реалії представлені маргінально, що зумовлено її обмеженням обсягом.
- Медіальна позиція текстів ППЗ американської та британської лінгвокультур відзначена домінантним функціонуванням реалій з галузі суспільно-політичного життя, які називають найважливіші державні програми в області охорони здоров'я, оподаткування й освіти. Специфічною рисою британських ППЗ є маргінальне використання "чужих реалій" у такій позиції.
- Фінальна позиція зіставлених культур позначена маргінальним характером функціонування реалій, оскільки основний блок інформації поданий у медіальній позиції.

Підводячи підсумки, варто відзначити превалювання суспільно-політичних реалій у текстах ППЗ як американської, так і британської лінгвокультурних традицій над етнографічними й географічними. Така ситуація ймовірно обумовлена текст-типологічними характеристиками ППЗ і часом його розгортання, що диктує політику необхідності заторкнути найбільш важливі галузі життя суспільства.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку вбачаються в необхідності вивчення функціонування реалій в інших, прагматично орієнтованих типах текстів політичного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Демецкая В. В. Динамика функционирования концепта "политика" в политической речи: интралингвистическая адаптация // Ученые записки ТНУ им. В. И. Вернадского, Сер."Филология". – 2006. – Т. 19(58). – № 2. – С. 108-111.
2. Зоривчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1989. – 216 с.
3. Влахов С., Флорин С. Непереваемое в переводе. – Москва: Межд. отношения, 1986. – 416 с.
4. Кухаренко В. А. Интерпретация текста: Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 "Иностр. яз.". – 2-е изд., перераб. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
5. George Bush' Remarks at Cuyahoga Falls, Ohio Rally. Доступно з: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/10/20041002-11.html>

6. George Bush' Remarks at Wausau, Wisconsin. Доступно з: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2004/10/20041007-12.html>
7. Text of Tony Blair's speech. Доступно з: <http://politics.guardian.co.uk/election2001/story/0,9029,487681,00.html>
8. Ch. Kennedy, General election manifesto launch. Доступно з: http://www.charleskennedy.org.uk/html/content.php/type/as/id/205/article/general_election_manifesto_launch.html

Матеріал надійшов до редакції 04.05. 2009 р.

Ткаченко О. В. Специфика функционирования реалий в текстах политических программных заявлений американской и британской лингвокультурных традиций.

Статья посвящена изучению лингвокультурных особенностей функционирования реалий в текстах политических программных заявлений с учетом их роли в формировании текст-типологических признаков изучаемого типа текста. Материалом исследования послужили тексты политических программных заявлений Дж. Буша, Т. Блера, Ч. Кеннеди.

Tkachenko O. V. Peculiarities of Functioning of Realias in the Texts of Political Programme Statements of American and British Linguo-Cultural Traditions.

The article deals with the linguo-cultural analysis of functioning of realias in the texts of political programme statements regarding their text-typological role in the analyzed type of text. The bases for this research are texts of political programme statements of G. Bush, T. Blair, and Ch. Kennedy.